

PRIVLAČNOST OBLIKE

Osnove o modelih za mala
in srednja podjetja

URAD
REPUBLIKE
SLOVENIJE
ZA *intelektualna*
LASTNINO

Publikacije iz niza Intelktualna lastnina za podjetja:

1. Making a Mark: An Introduction to Trademarks for Small and Medium-sized Enterprises (publikacija WIPO št. 900)
2. Looking Good: An introduction to Industrial Designs for Small and Medium-sized Enterprises (publikacija WIPO št. 498)
3. Inventing the Future: An introduction to Patents for Small and Medium-Sized Enterprises (publikacija WIPO št. 917)
4. Creative Expression: An introduction to Copyright for Small and Medium-Sized Enterprises (publikacija WIPO št. 918)

Publikacije so na voljo v e-knjigarni WIPO: www.wipo.int/bookshop.

Na spletni strani WIPO za mala in srednja podjetja www.wipo.int/sme/en so na voljo še druge podjetniške vsebine in publikacije o intelektualni lastnini, na spletni strani www.wipo.int/sme/en/documents/wipo_sme_newsletter.html pa tudi brezplačen elektronski mesečnik oddelka WIPO za mala in srednja podjetja.

Izjava o odgovornosti: Podatki iz tega priročnika ne morejo nadomestiti strokovnega pravnega nasveta. Njegov glavni namen je predstaviti osnovne informacije s tega področja.

Publikacija je bila prirejena, prevedena in natisnjena z dovoljenjem Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (WIPO), imetnice avtorske pravice na izvirni angleški inačici, ki je na voljo na www.wipo.int/sme/en/documents/guides. Za priredbo in prevod publikacije odgovarja izključno Urad RS za intelektualno lastnino (URSIL). WIPO v zvezi s tem ne prevzema nobene odgovornosti.

Predgovor

Ta priročnik je drugi iz niza Intelektualna lastnina za podjetja, ki ga je izdala Svetovna organizacija za intelektualno lastnino (WIPO). Namenjen je modelom, pravici industrijske lastnine, ki imajo pri uspešnem uveljavljanju izdelkov na trgu osrednjo vlogo. Prevod smo nekoliko prilagodili slovenskim razmeram.

V pravo intelektualne lastnine model označuje estetski oziroma zunanji videz izdelka. Od videza je odvisno, kako privlačen se bo izdelek zdel potrošnikom. Zunanja privlačnost je namreč eden ključnih dejavnikov, ko se odločamo za nakup. Z izvirnim modelom podjetje omogoči potrošnikom, da med izdelki drugih podjetij lažje najdejo njegovega.

Namen priročnika je malim in srednjim podjetjem predstaviti osnove varstva modela. Skuša biti praktičen, zato so razlage za lažje razumevanje ponazorjene s primeri in slikami. Podjetjem priporočam, da ga uporabljajo in vključijo strategijo modelov v svojo celovito tržno strategijo.

Biserka Strel

Dr. Biserka Strel
direktorica

Urad RS za intelektualno lastnino

Kazalo

1. Modeli	3
2. Varstvo modelov	6
3. Varstvo modelov v tujini	14
4. Uveljavljanje pravic na podlagi modela.	15
5. Druga pravna sredstva za varovanje modelov	17

1. Modeli

Kaj je model?

V vsakdanjem jeziku govorimo o modelu kot o celostni obliki in funkcionalnosti nekega izdelka. Tako velja na primer za »dober model« naslanjača tisti, ki je udoben in lep. Oblikovanje novega izdelka običajno pomeni za podjetja razvijanje njegovih funkcionalnih in estetskih lastnosti, pri čemer morajo upoštevati tudi stroške izdelave ter možnost prodaje, prevoza, skladiščenja, popravila in uničenja.

Z vidika prava intelektualne lastnine pa obstaja jasna razlika med funkcionalno in estetsko naravo izdelka. Njegova funkcionalna lastnost se namreč lahko zavaruje s patentom, z modelom pa zgolj **estetska lastnost**. Čeprav morda oblikovanje izdelka vključuje tehnične ali funkcionalne vidike, model kot kategorija pravic intelektualne lastnine zadeva zgolj estetski vidik končnega izdelka in izključuje vsak tehnični ali funkcionalni vidik.

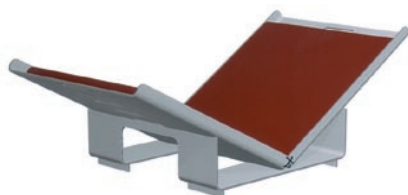
Model je pomemben za številne industrijske, modne in obrtne izdelke, denimo: tehnične in medicinske instrumente, ure, nakit in druge luksuzne predmete, gospodinjske pripomočke, igrače, pohištvo, električne in elektronske naprave, vozila, arhitekturne konstrukcije, tekstilne vzorce in športno opremo. Pomembno vlogo ima tudi pri embalaži.

Iz zakona o industrijski lastnini:

Model se registrira za videz izdelka, ki je nov in ima individualno naravo.

Videz izdelka pomeni izgled celotnega izdelka ali njegovega dela, ki izhaja iz značilnosti zlasti linij, obrisov, barv, oblike, teksture oziroma materialov izdelka samega ali ornamentov na njem.

Izdelek pomeni industrijski ali obrtni izdelek, ki med drugim vključuje dele, ki so namenjeni za sestavo kompleksnega izdelka, embalažo, opremo, grafične simbole in tipografske znake, razen računalniških programov. Kompleksen izdelek pomeni izdelek, sestavljen iz več sestavnih delov, ki jih je mogoče zamenjati, tako da se izdelek lahko razstavi in ponovno sestavi.

z dovoljenjem D. Cuglja

Po splošnem pravilu je model lahko:

- tridimenzionalen, kot je **oblika** izdelka;
- dvodimenzionalen, kot so **ornamenti, vzorci, linije** ali **barva** izdelka, ali
- kombinacija obeh.

Primer tridimenzionalnega modela

z dovoljenjem H. Pergerja

Primer dvodimenzionalnega modela

z dovoljenjem Palome – Sladkogorske tovarne papirja, d. d.

Domiselni modeli v podjetništvu

Podjetja pogosto vložijo nemalo časa in sredstev v izboljšanje estetske podobe svojih izdelkov. Vzrok za nastanek novih in izvirnih modelov je pogosto:

1. **prilagoditev izdelkov posameznim tržnim segmentom:** manjše spremembe modela nekaterih izdelkov (npr. ur) lahko te naredijo zanimivejše za različne starostne in družbene skupine ali kulture. Osnovna naloga ure seveda ostaja ista, se pa okusi otrok in odraslih običajno precej razlikujejo;
2. **ustvarjanje nove tržne niše:** v konkurenčnem okolju si mnoga podjetja prizadevajo ustvariti svojo tržno nišo z domiselnimi modeli za nove izdelke, s katerimi bi jih ločili od konkurenčnih. To so lahko vsakdanji predmeti, na primer ključavnice, čevlji in skodelice s podstavki, ali luksuzni, kot so nakit, računalniki ali avtomobili;
3. **utrditev podobe znamke:** z domiselnimi modeli, ki se navezujejo na razlikovalno naravo znamke, je mogoče pogosto utrditi njeno podobo. Mnoga podjetja so uspešno ustvarila ali na novo opredelila podobo svoje znamke prav s poudarjanjem modela izdelka.

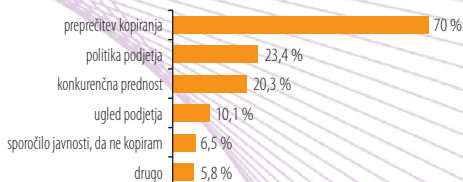
Zakaj zavarovati model?

Model zviša vrednost izdelka. Napravi ga **pri-
vlačnega** za potrošnike, kar je včasih celo nje-
gov edini adut, zato bi moralo biti varstvo mo-
delov ključna sestavina poslovne strategije
vsakega oblikovalca oziroma proizvajalca.

Z registracijo modela pri uradu za intelektualno
lastnino dobi lastnik **izključno pravico prepre-
čiti nepooblaščenno kopiranje ali posnemanje**
varovanega modela. Vsekakor je to dobra poslov-
na odločitev, saj vpliva na konkurenčnost podje-
tja in pogosto zagotavlja dodaten vir prihodka.

- Z registracijo modela lahko preprečite kon-
kurentom, da bi ga kopirali ali posnemali, in
s tem utrdite konkurenčni položaj.
- Registracija modela zagotavlja **primerno
donosnost vlaganj** v ustvarjanje in trženje
nekega izdelka ter posledično rast dobička.
- Modeli so **poslovno premoženje**, ki lahko
poveča tržno vrednost podjetja in njegovih
izdelkov. Bolj ko je model uspešen, drago-
cenejši je za podjetje.
- Registrirani model se lahko za ustrezno pla-
čilo z **licenco odstopi** (ali proda). S pode-
litvijo licenc lahko dosežete trge, ki bi vam
sicer ostali nedostopni.
- Registracija modelov spodbuja **lojalno
konkurenco** in pošteno trgovsko prakso,
ki pospešujeta proizvodnjo široke palete
estetsko privlačnih izdelkov.

Razlogi za varstvo modela v Evropski uniji

*Vir: OHIM, Študija o razlogih za vlaganje prijav za modele za ob-
močje Evropske unije (2002)*

Osvetlitev modelov

Funkcionalni deli svetilke se pri posameznih
izdelkih običajno bistveno ne razlikujejo, je
pa lahko zato njen videz odločilnega po-
mena za uspeh na trgu. Ni torej čudno, da
so v registrih modelov mnogih držav dolgi
seznami modelov gospodinjskih izdelkov,
kot so svetilke.

z dovoljenjem P. Arliča

2. Varstvo modelov

Kako pridobiti varstvo za model?

Tako kot v večini držav mora biti tudi v Sloveniji **model registriran, da bi bil varovan** po zakonu o industrijski lastnini. Prijava za registracijo modela v Sloveniji se vloži samostojno ali po zastopniku pri Uradu RS za intelektualno lastnino. O varstvu modela v tujini govori 3. poglavje.

Pravo Evropske unije pozna tudi neregistrirani model, ki uživa omejeno varstvo tri leta po razkritju v Uniji. S takim modelom lahko poskusno tržite izdelke, še preden začnete vlagati napore in sredstva v njegovo registracijo. Utegne se namreč zgoditi, da zadevni izdelek na trgu ne bo uspešen. Poleg tega se nekateri modeli obdržijo na njem le krajši čas, kar je zlasti značilno za modno industrijo. Za take izdelke je neregistrirani model dobrodošla alternativa. Toda njegovo varstvo je dokaj omejeno, kar pomeni, da ga je v primerjavi z registriranim modelom težje uveljavljati, traja pa le tri leta, medtem ko v Evropski uniji registriran model zagotavlja kar 25-letno varstvo. Za neregistrirani model lahko njegov oblikovalec ali njegov pravni naslednik vloži prijavo za registracijo v 12 mesecih po razkritju modela javnosti v Evropski uniji.

Čeprav se ta priročnik ukvarja v glavnem z registriranimi modeli, ni odveč omeniti tudi drugih načinov varstva:

- Slovenske modele lahko v posameznih primerih varuje tudi **zakon o avtorski in sorodnih pravicah**, in sicer kadar ti veljajo za likovno delo ali delo uporabne umetnosti oziroma industrijskega oblikovanja ter izpolnjujejo z zakonom predpisane pogoje.
- Če ima neki model na trgu vlogo znamke, se lahko zavaruje kot **tridimenzionalna znamka**. O takem primeru govorimo, kadar oblika izdelka ali njegova embalaža velja za razlikovalno.
- Modele varuje pred ponarejanjem tudi **zakon o nelojalni konkurenci**.

Več o varstvu modelov po zakonu o avtorski in sorodnih pravicah, zakonu o nelojalni konkurenci in določbah zakona o industrijski lastnini, ki veljajo za znamke, je v 5. poglavju.

Kakšne pravice izhajajo iz modela?

Imetnik registriranega modela ima **pravico preprečiti vsako nepooblaščenno kopiranje ali posnemanje** le-tega, se pravi, pravico preprečiti, da bi kdor koli izdeloval, ponujal, uvažal, izvažal ali prodajal izdelek z njegovim modelom. Dejanski obseg varstva registriranega modela določa zakonodaja posamezne države.

Kaj se lahko registrira kot model?

Model se lahko registrira, če izpolnjuje dva pogoja:

- da je **nov**; model je nov, če pred vložitvijo prijave za njegovo registracijo javnost takega modela ni poznala;
- da **ima individualno naravo**; ta pogoj je izpolnjen, če naredi na potrošnika drugačen vtis kot drugi že znani modeli.

Modeli, ki jih je mogoče registrirati, se običajno nanašajo na stvaritve, kot so oblika čevlja ali uha-na ali dekoracija čajnika. V **digitalnem svetu** pa se možnost varstva v posameznih državah postopno širi tudi na številne druge oblikovalske stvaritve, na primer na računalniške ikone, tipografije, grafične prikaze na računalniških zaslonih in prenosnih telefonih ter podobno.

Izključne pravice

Denimo, da je vaše podjetje izdelalo izvirni model koša za odpadke, ga registriralo pri Uradu za intelektualno lastnino in tako dobilo izključne pravice za take izdelke. Če nato odkrijete, da konkurent izdeluje, prodaja ali uvaža koše z enakim ali v bistvu enakim modelom, mu boste lahko preprečili uporabo tega modela in morebiti tudi dobili povrnjeno škodo, ki ste jo utrpeli zaradi nepooblaščenega uporabe.

Če že ne morete preprečiti izdelave konkurenčnih izdelkov, lahko preprečite vsaj izdelavo podobnih in brezplačno okoriščanje z vašimi ustvarjalnimi napori. Svetujemo vam, da se za podrobnejše informacije o uveljavljanju pravic obrnete na strokovnjaka, usposobljenega za intelektualno lastnino.

z dovoljenjem Uniorja, d. d.

Katerih modelov ni mogoče registrirati?

Registrirati ni mogoče modelov, ki:

- ne izpolnjujejo pogojev glede novosti in individualne narave (glej predhodno razlago);
- so določeni izključno s **tehnično funkcijo** izdelka; tehnične ali funkcionalne lastnosti se lahko zavarujejo z drugimi pravicami intelektualne lastnine, odvisno od primera (npr. s patentom, v tujini tudi z uporabnim modelom ali kot poslovna skrivnost);
- vključujejo varovane **uradne simbole ali embleme** (npr. državno zastavo);
- **nasprotujejo javnemu redu ali morali**.

Kako registrirati model?

Če želite registrirati model v Sloveniji, morate:

- izpolniti **obrazec za registracijo modela** (glej vzorčni primerek v prilogi IV), ki ga dobite pri Uradu RS za intelektualno lastnino in na njegovi spletni strani <http://www.uil-sipo.si>, v katerem navedete ime podjetja in sedež, naziv izdelka in razred po locarnski klasifikaciji za modele;
- predložiti **fotografijo ali grafični prikaz** videza izdelka oziroma izdelkov, če se prijava nanaša na več izdelkov;

- plačati ustrezno **prijavno pristojbino**;
- predložiti **pooblastilo zastopniku**, če vlagate prijavo po zastopniku.

Nekateri uradi registrirajo model že po preizkusu prijave glede formalnih zahtev, drugi pa opravijo tudi vsebinski preizkus. Slovenski urad sicer opravlja oba preizkusa, vendar slednjega brez preverjanja novosti modela in njegove individualne narave.

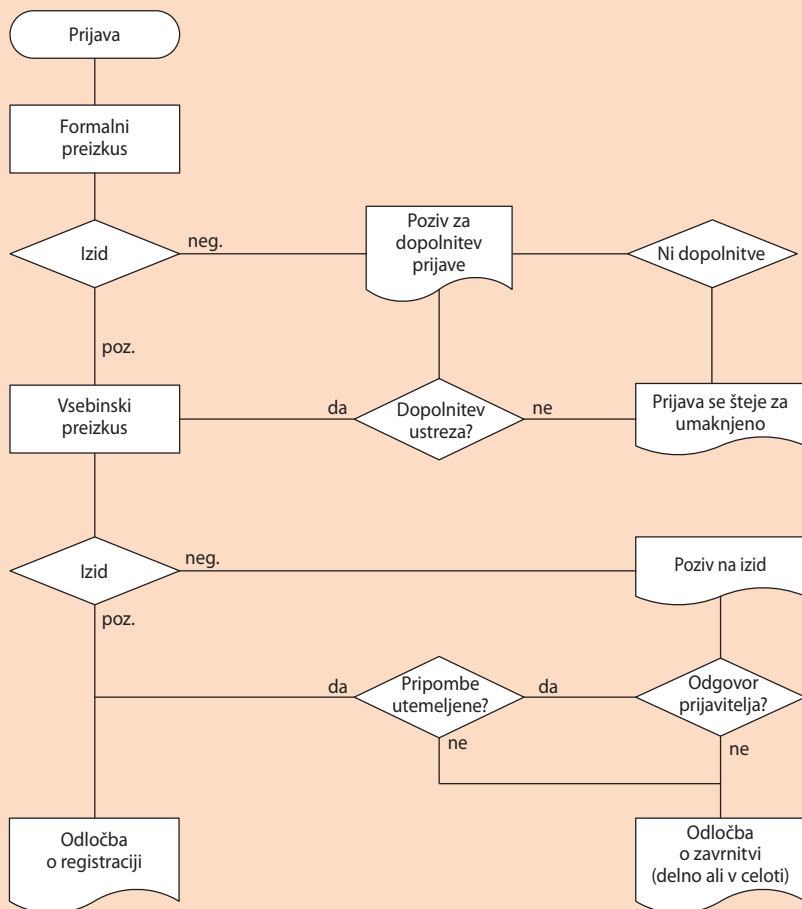
Po opravljenem postopku registracije urad izda **odločbo o registraciji** modela, tega vpiše v register in objavi njegovo registracijo v svojem uradnem glasilu (Bilten za industrijsko lastnino – BIL).

Ob prijavi modela je mogoče zahtevati tudi **odlog objave registracije**; v tem primeru model lahko ostane tajen največ 12 mesecev po vložitvi prijave zanj. Taka odločitev je včasih smotna iz poslovnih strateških razlogov.

Kako dolgo traja postopek registracije modela?

Postopek registracije traja v povprečju tri mesece ali nekoliko dlje. Na to vpliva več dejavnikov, kot je morebitno neskladje z določbami zakona ali zahtevani odlogi objave registracije.

Prikaz postopka registracije modela

z dovoljenjem I. Stanka in G. Marklja

Zakaj je pomembno, da ostane model do registracije tajen?

Če želite registrirati model, je nadvse pomembno, da do registracije ostane tajen. Ključen pogoj zanjo je namreč »novost«. Če ga že pokazate drugim, vam svetujemo, da podpisete z njimi pisni sporazum s klavzulo o varovanju tajnosti.

Model, ki ste ga že razkrili javnosti, na primer v katalogu podjetja ali drugi publikaciji, ne more biti več »nov«. Postane del splošne lastnine in kot tak ne more biti več varovan, razen če se uveljavlja »dopustna doba« ali prednost zgodnejše prijave oziroma prednostna pravica (glej tudi str. 14 »varstvo v tujini«).

Kaj je »dopustna doba«?

Slovenska zakonodaja omogoča do 12-mesečno dopustno dobo, v kateri se model še lahko registrira, čeprav je bil že razkrit javnosti.

Na dopustno dobo se lahko sklicujete, kadar so bili izdelki s tem modelom pred vložitvijo prijave za registracijo že v prodaji ali prikazani na sejmu ali razstavi ali objavljeni v katalogu, brošuri ali oglasu. V dopustni dobi lahko torej tržite svoj model, ne da bi ta izgubil svojo »novost« in možnost registracije.

Glede na to, da je dopustna doba omejena, je pogosto bolje ohraniti model tajen do vložitve prijave za registracijo. Poleg tega v tem času tudi nimate nobenih izključnih pravic, čeprav model samodejno varujeta tudi zakon o avtorski in sorodnih pravicah ter zakon o nelojalni konkurenci. Več o avtorski pravici je v 5. poglavju.

Kako dolgo traja varstvo modela?

Model, ki velja v Sloveniji, traja pet let od datuma vložitve prijave in se lahko obnovi še za največ štiri petletna obdobja.

Koliko stane varstvo modela?

Prijavna pristojbina za en model, veljaven v Sloveniji, je trenutno 80 evrov in vključuje tudi pristojbino za njegovo petletno vzdrževanje, 70 evrov pa znaša pristojbina za podaljšanje njegove veljavnosti za novo petletno obdobje.

Cenik stroškov

Prijavna pristojbina EUR
(vključuje vzdrževanje modela prvih 5 let)

za en videz izdelka 80

za vsak dodaten videz izdelka pri prijavi
z več videzi izdelkov 65

Vzdrževanje modela

za nadaljnjih 5 let za vsak videz izdelka 70

Model Skupnosti (RCD)

pristojbina za pošiljanje prijave na OHIM 50

Če boste pri postopku registracije modela potrebovali strokovno pomoč, vas čakajo še stroški za najem zastopnika, registriranega pri uradu.

ne estetske lastnosti. Denimo, da ste oblikovali nov prenosni računalnik. Zaradi vrste izboljšav elektronskih sestavin bi bil lahko zavarovan s patentom ali patenti, njegov izvirni videz pa kot model. Ali lahko zahtevate dvojno varstvo? Odgovor je da.

z dovoljenjem Mehano, d. o. o.

Kaj storiti, če je vaš model kombinacija tehničnih oziroma funkcionalnih izboljšav in estetskih lastnosti?

Tehnične oziroma funkcionalne izboljšave izdelka je najbolje zavarovati s **patentom**, v tujini tudi z uporabnim modelom. Pogosto se namreč zgodi, da nov izdelek združuje tehnične ali funkcionalne izboljšave ter inovativ-

Veliko oblikovalcev zavaruje svoje stvaritve z različnimi pravicami intelektualne lastnine, vendar ne kaže prezreti osnovne razlike med patenti in modeli. **Patenti se podeljujejo za izume, ki pomenijo tehnične oziroma funkcionalne izboljšave izdelka, modeli pa se registrirajo za estetske lastnosti oziroma videz izdelka.**

Varstvo modela in poslovna strategija

Odločitev o tem, kako, kdaj in kje zavarovati modele podjetja, se lahko odraža tudi na drugih področjih. Zato vam svetujemo, da vključite vprašanje varstva modelov v širšo poslovno strategijo. Vrsta in učinkovitost varstva, stroški in vprašanje lastništva modelov imajo lahko pomembno vlogo pri odločitvah o tem:

- ali oblikovati model v podjetju ali najeti zunanega oblikovalca;
- kdaj začeti uporabljati nov model v oglaševanju, trženju ali na razstavah;
- na katere izvozne trge se osredotočiti;
- ali za plačilo podeliti licenco za model oziroma ga odstopiti drugim podjetjem ter kdaj in kako.

Primer: DURACELL

Do osemdesetih let prejšnjega stoletja je bil Duracell bolj ali manj podjetje z enim samim izdelkom – alkalnimi baterijami. Leta 1981 je zaposlilo oblikovalce za oblikovanje žepne svetilke, ki je prišla na trg kmalu zatem, leta 1982. Čez dve leti je model te svetilke prejel nagrado britanskega oblikovalskega sveta. V naslednjih letih je Duracell izdelal več različic žepne svetilke, oblikovanih za različne ciljne skupine, za mlajše potrošnike na primer v modnih barvah. Večino teh modelov je zavaroval v državah, s katerimi običajno posluje.

Kdo lahko zahteva registracijo modela?

Model lahko registrira njegov oblikovalec oziroma naročnik, če ga je oblikovalec oblikoval na podlagi pogodbe. Prijavitelj je lahko fizična (npr. oblikovalec) ali pravna oseba (npr. podjetje). V obeh primerih lahko slovenski prijavitelji vložijo prijavo za Slovenijo pri Uradu RS za intelektualno lastnino neposredno ali po zastopniku, tuji prijavitelji pa samo po zastopniku.

Kdo je lastnik pravic na modelu?

Oblikovalec modela je običajno prvi imetnik materialnih in moralnih pravic na njem, razen izjemoma. Če na primer razvije model **zaposleni** na podlagi pogodbe o zaposlitvi, se pravi v delovnem času v podjetju in kot del rednih obveznosti v njem, model in materialne pravice, ki iz njega izhajajo, pripadajo delodajalcu ali se prenesejo nanj s formalnim pisnim

sporazumom, oblikovalec pa zadrži samo moralne pravice.

Če model razvije **zunanji oblikovalec po naročilu**, pravice običajno pripadejo podjetju, ki ga je najelo. V takih primerih se šteje, da je bil model izdelan za uporabo osebe, ki ga je naročila, in je ta njegov lastnik. Morebitnim poznejšim nesporazumom se je mogoče izogniti tako, da se imetnik pravic določi že v osnovni pogodbi z oblikovalcem. Ne pozabite pa, da ima oblikovalec samodejno avtorsko pravico na načrtu za izvirni model.

Ali lahko zahtevate registracijo več modelov z eno samo prijavo?

V Sloveniji lahko z eno samo prijavo zahtevate registracijo neomejenega števila modelov, če vsi sodijo v isti razred po locarnski klasifikaciji.

Če ste torej izdelali serijo stolov, miz in kredenc, ki bi jih želeli zavarovati, lahko vložite zanje eno samo prijavo in plačate skupno prijavno pristojbino, ker pripadajo istemu razredu izdelkov. Če pa bi želeli registrirati tudi svetilko, ki spada k temu pohištvu, boste morali zanje vložiti ločeno prijavo, ker ne pripada istemu razredu. Čeprav se za vsak dodaten model plača pristojbina, je vendarle skupen strošek bistveno nižji, kot bi bil pri vložitvi prijav za vsak posamezen model.

Ali lahko podelite licenco za modele?

Podeliti licenco za model pomeni, da lastnik modela (dajalec licence) dovoli drugi osebi (prejemniku licence) uporabljati model za namene, za katere se dogovorita. Običajno se sklene **licenčna pogodba**, ki določa ozemlje, na katerem lahko prejemnik licence model uporablja, trajanje licence in druge pogoje.

Podelitev licence pomeni za podjetje **dodaten vir prihodka** in je običajen način izkoriščanja izključne pravice na registriranih modelih.

Dogovori o podelitvi licence za modele so pogosto vključeni v širše licenčne sporazume, ki pokrivajo vse vidike nekega izdelka in ne le njegov zunanji videz.

Sistem mednarodne klasifikacije

Modeli so zaradi lažjega opravljanja poizvedb razvrščeni v razrede in podrazrede. V prijavi za registracijo je zato treba navesti razred in podrazred izdelkov, za katere nameravate uporabljati model. V Sloveniji se za te namene tako kot v številnih drugih državah uporablja **mednarodna klasifikacija za modele po Locarnskem sporazumu (locarnska klasifikacija)**, ki je v prilogi II. Glej tudi spletno stran: www.uil-sipo.si/fileadmin/upload_folder/locarno/locarno.htm.

3. Varstvo modelov v tujini

Zakaj registrirati model v tujini?

Če nameravate izvažati izdelke z izvirnim modelom ali podeliti licenco za njihovo proizvodnjo, prodajo ali izvoz tujemu podjetju, je pametno registrirati tak model tudi v tamkajšnji državi, da bi lahko tudi tam užival tako varstvo kot doma.

Kako se registrira model v tujini?

Varstvo modela je ozemeljsko omejeno, kar pomeni, da velja le v tisti državi ali regiji, za katero je bil registriran. Če torej želite zavarovati svoj model na različnih izvoznih trgih, boste morali zahtevati varstvo zanj v zadevnih državah.

Ne pozabite, da lahko ob vložitvi prijave za registracijo modela v tujini uveljavljate **prednostno pravico** za svojo prijavo, in sicer v šestih mesecih od vložitve prijave v Sloveniji ali treh mesecih od zaprtja nekaterih mednarodnih razstav oziroma sejmov, na katerih ste razstavili svoj model. Prednostna pravica vam zagotavlja, da se bo v možnih sporih kot datum prijave priznaval datum njene vložitve v Sloveniji oziroma datum razstavitve modela.

Obstajajo trije načini registracije modela v tujini:

1. nacionalna pot: prijavo za registracijo modela lahko vložite pri uradih za intelektualno lastnino držav, v katerih želite pridobiti varstvo, in sicer po tamkajšnjem uradnem zastopniku in v predpisanem jeziku;

2. regionalna pot: varstvo v državah članicah regionalnih sporazumov, ki omogočajo registracijo modelov v več državah hkrati, lahko pridobite z vložitvijo ene same prijave pri:

- Uradu za usklajevanje na notranjem trgu (OHIM) v Alicanteju v Španiji za varstvo modela Skupnosti v državah Evropske unije;
- Beneluškem uradu za modele (BDO) za varstvo modela v Belgiji, Nizozemski in Luksemburgu;
- Afriški organizaciji za intelektualno lastnino (OAPI) za varstvo modela v francosko govorečih afriških državah; ali
- Afriškem regionalnem uradu za industrijsko lastnino (ARIPO) za varstvo modela v angleško govorečih afriških državah;

3. mednarodna pot: za pridobitev mednarodnega varstva v različnih državah lahko uporabite tudi postopek, ki ga omogočata akta 1960 in 1999 Haaškega sporazuma o mednarodni registraciji modelov, katerih članica je tudi Slovenija. Z vložitvijo ene same prijave pri Svetovni

organizaciji za intelektualno lastnino (WIPO) v Ženevi lahko dobite varstvo za model v toliko državah članicah aktov tega sporazuma, kolikor želite. Trenutno imata 51 članic. Seznam držav članic je v prilogi II.

Mednarodno varstvo modela

Leta 2001 so bili največji uporabniki haaškega sistema za mednarodno varstvo modelov Swatch Group, Interior, Sony Overseas, Hermès, Daimler Chrysler, Nokia, Villeroy + Boch A.G., Moulinex, Philips Electronics in Salomon. Tega leta je Swatch Group, največji uporabnik sistema, vložil 103 prijave za model po haaškem sistemu. Razpoznaven videz njihovih ur bistveno vpliva na to, da se kupci odločijo za njihove izdelke. Zato podjetja, kot je Swatch Group, vlagajo veliko sredstev in znanja v razvoj privlačnih modelov in skrbno pazijo, da z registracijo v različnih državah dobijo izključne pravice do njihove uporabe.

4. Uveljavljanje pravic na podlagi modela

Kaj lahko storite, če vaš model ponarejajo, kopirajo ali drugače posegajo v vaše pravice?

Uveljavljanje katere koli pravice intelektualne lastnine je precej zapleteno, zato vam svetujemo, da poiščete strokovno pomoč. Ne pozabite pa, da je za odkrivanje kršitev pravic oziroma njihovo preprečevanje najbolj odgovoren imetnik modela. Drugače rečeno, **sami morate nadzorovati uporabo svojega modela na trgu, odkrivati morebitne kršilce in se odločiti, kako in kdaj boste proti njim ukrepali.**

Strokovnjak za intelektualno lastnino vam bo lahko pojasnil, kakšne ukrepe imate na voljo zoper kršilce vaših pravic, in vam svetoval pri morebitnih sporih z njimi.

Če odkrijete, da **nekdo krši vaše pravice**, se lahko za začetek odločite za pismo domnevne kršilcu, s katerim ga opozorite na to dejstvo in ga zaprosite, da s kršitvijo preneha. Priporočljivo je, da vam pri sestavi takega pisma pomaga specializiran odvetnik. Če se kršenje nadaljuje, bo morda treba proti kršilcu vložiti tožbo.

Če poznate domnevnega kršilca in lokacijo nedovoljene dejavnosti, lahko s pomočjo specializiranega odvetnika dobite sklep sodišča za

zavarovanje dokazov o kršitvi. Tako boste imeli pravno podlago za nenapovedan ogled prostorov domnevnega kršilca, njegove poslovne dokumentacije, zaseg vzorcev predmetov kršitve ipd. Sodišče lahko na vašo zahtevo odredi tudi uničenje spornega blaga ali njegovo izločitev s prodajnih poti.

Da bi preprečili **uvoz ponarejenega blaga**, lahko kot imetnik registriranega modela zahtevate pomoč carinskih organov še preden se blago začne prodajati. Carinski organ lahko ponarejeno blago začasno zadrži, ga zaseže in pozneje, če je s pravnomočno sodbo ugotovljeno, da so bile z njim dejansko kršene vaše pravice, tudi uniči. Če želite sprožiti take ukrepe, morate vložiti ustrezno zahtevo pri Generalnem carinskem uradu in nato še tožbo zaradi kršitve pravic.

z dovoljenjem Ultra, d.o.o.

V nekaterih primerih se lahko izkaže za učinkovit način reševanja spora zaradi kršitve pravic **arbitraža ali mediacija** oziroma druge oblike mirnega reševanja sporov. Arbitraža ima običajno to prednost, da je manj formalna, krajša in cenejša kot sodni postopek, poleg tega pa je arbitražno odločitev tudi lažje mednarodno uveljavljati (arbitražna odločba je za stranki zavezujoča). Prednost mediacije je v tem, da stranki obdrži nadzor nad postopkom reševanja spora, posrednik pa si prizadeva, da bi prišlo do njegove rešitve po mirni poti. Tako ima podjetje več možnosti, da ohrani dobre poslovne odnose z domnevnim kršilcem, s katerim bi morda v prihodnje še želelo sodelovati. Osrednja institucionalna arbitraža v Sloveniji je Stalna arbitraža pri Gospodarski zbornici Slovenije, ki zagotavlja arbitražno reševanje sporov, posredovanje v sporu in kombinirani posredovalno-arbitražni postopek. Mediacija med že začetim sodnim postopkom je mogoča pri Okrožnem sodišču v Ljubljani, posredovanje zunaj sodnega postopka pa ponujajo tudi nekatere druge ustanove, npr. Pravno-informacijski center nevladnih organizacij.

Če imajo kršitve pravic industrijske lastnine tudi znake kaznivnega dejanja, lahko imetnik pravice vložijo ovadbo pri policiji, pregon storilca kaznivnega dejanja pa namesto imetnika pravice prevzame državno tožilstvo.

5. Druga pravna sredstva za zavarovanje modelov

Kakšna je razlika med avtorsko pravico in pravico registriranega modela?

Preden se odločite, kako boste zavarovali model, je dobro poznati razlike, ki obstajajo med varstvom modela z avtorsko pravico oziroma registracijo. Bistvene razlike so:

Registracija

- Po zakonu o industrijski lastnini je treba model pred objavo ali javno uporabo **registrirati**. Po postopku pridobljena **odločba o registraciji** je trdna podlaga za uveljavljanje izključnih pravic.
- Avtorska pravica na izvirnih delih obstaja sama po sebi in za njeno pridobitev niso potrebne nobene formalnosti. Čeprav **registracija ni potrebna**, obstaja register varovanih avtorskih del, ki ga vodi Avtorska agencija za Slovenijo. Vpis v register omogoča zavarovanje dokazov o avtorstvu in času nastanka dela. Vzpostavlja namreč zakonito domnevo, da avtorske pravice na posameznem delu pripadajo osebi, ki je v registru vpisana kot avtor oziroma imetnik, dokler se ne dokaže nasprotno. To ima v sporu o

avtorstvu za posledico obrnjeno dokazno breme v korist take osebe.

Trajanje

- Registrirani model traja v Sloveniji **pet let** oziroma s podaljšanji **največ 25 let**. Vendar ne pozabite, da registracija modela za izdelke, povezane s prehodnimi trendi (npr. modni izdelki), zaradi dolžine postopka ni vedno smiselna.
- Avtorska pravica traja, **dokler je avtor živ in 70 let po njegovi smrti**.

Obseg varstva

- Pravica, ki izhaja iz registracije modela, je **izključna pravica**, se pravi, da pomeni vsako kopiranje, izdelovanje, prodaja ali uvoz izdelkov tega modela kršitev te pravice.
- Lastnik avtorske pravice mora za uveljavljanje pravic po zakonu o avtorski in sorodnih pravicah dokazati, da je domnevna kršitev njegovega dela neposredna ali posredna reprodukcija avtorskopravno varovanega dela.

Stroški

- Za registracijo modela je treba plačati ustrezno pristojbino. Prijavna pristojbina za en model, ki velja pet let, je trenutno 80 evrov,

pristojbina za vsako podaljšanje za novo petletno obdobje pa 70 evrov. Dodatni stroški so lahko povezani še s storitvami zastopnika, ki vam bo pomagal sestaviti prijavo in katerega pomoč je včasih koristna.

- Glede na to, da za varstvo modela z avtorsko pravico ni potreben formalni postopek, z njim tudi ni nobenih stroškov. Zaradi dokazovanja avtorstva pri mogočih kršitvah pa je priporočljiv vpis v register avtorskih del pri Avtorski agenciji za Slovenijo (trenutna tarifa za podjetja je 125 evrov).

Če povzamemo, varstvo registriranega modela je močnejše, ker pokriva več dejanj kršitev pravic, in tudi odločba o registraciji, ki je pomembna dokazna listina v sporih, je pomembnejša od izpisa iz registra avtorskih del. Ne pozabite pa, da je postopek registracije večje finančno in administrativno breme in da je trajanje registriranega modela krajše od avtorskega varstva.

V vsakem primeru, še zlasti če model ni registriran, je priporočljivo **skrbno hraniti dokazila o vseh stopnjah razvoja modela**. Podpisane, datirane in pravilno arhivirane skice so vam pri dokazovanju ob kršitvah pravic lahko v veliko pomoč.

Primer: V zadnji anketi, namenjeni britanskim oblikovalcem tekstilnih vzorcev, je 80 % oblikovalcev odgovorilo, da vedno hranijo dokumente o izvirnih modelih in da se zavedajo njihovega pomena pri dokazovanju avtorske pravice.

z dovoljenjem V. Rimele

z dovoljenjem Alpine, d. d.

Kdaj je lahko model varovan kot znamka?

Znamka je znak razlikovanja (običajno beseda, logotip ali kombinacija obeh), namenjen ločevanju izdelkov enega podjetja od izdelkov drugega. V nekaterih primerih lahko oblika, model ali embalaža izdelka velja za njegovo razlikovalni element in se lahko zavaruje kot tridimenzionalna znamka. Tak primer je na primer platenka za motorno olje.

z dovoljenjem Petrola, d. d.

Če želite ugotoviti, ali bi neki model lahko veljal za tridimenzionalno znamko, je najbolje vprašati za nasvet zastopnika za pravice industrijske lastnine.

Varstvo znamke ima to prednost, da se lahko podaljšuje neomejeno dolgo, medtem ko traja varstvo modela največ 25 let. Toda stroški za registracijo znamke so za dobrih 30 % višji od stroškov za registracijo modela.

Ali zakon o nelojalni konkurenci varuje vaš model?

Zakon o nelojalni konkurenci varuje modele pred nelojalnimi dejanji, kot so kopiranje in dejanja, ki lahko povzročajo zmedo, zavajajo javnost ali škodijo ugledu modela. Varstvo po tem zakonu pa je bistveno manj učinkovito in kršitve pravic je precej težje dokazati.

PRILOGA I

Uporabne spletne strani za dodatne informacije

Urad RS za intelektualno lastnino

- www.uil-sipo.si

Intelektualna lastnina s podjetniškega vidika:

- www.wipo.int/sme

Haaški sistem za mednarodno registracijo modelov:

- www.wipo.int/hague

Registrirani model Skupnosti:

- www.oami.europa.eu

Locarnska klasifikacija za modele:

- www.uil-sipo.si

Arbitraža in mediacija:

- www.gzs.si/arbitraza
- ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_gen_sl.htm
- www.arbiter.wipo.int

Seznam spletnih naslovov državnih in regionalnih uradov za intelektualno lastnino

- www.wipo.int/directory/en/urls.jsp

PRILOGA II

Locarnska klasifikacija

Mednarodna klasifikacija za modele po Locarnskem sporazumu

SEZNAM RAZREDOV

Razred 1	Živila
Razred 2	Oblačila in galanterija
Razred 3	Potovalna oprema, etuiji, dežniki in osebni predmeti, ki niso zajeti drugje
Razred 4	Ščetkarski izdelki
Razred 5	Tekstilni izdelki, ki se prodajajo na metre, umetni in naravni materiali v polah
Razred 6	Pohištvena oprema
Razred 7	Gospodinjski predmeti, ki niso zajeti drugje
Razred 8	Orodje in železnina
Razred 9	Embalaža in posode za transport ali manipulacijo blaga
Razred 10	Ure in druge merilne naprave, kontrolne in signalne naprave
Razred 11	Okrasni predmeti
Razred 12	Sredstva za transport ali dviganje
Razred 13	Oprema za proizvodnjo, distribucijo ali pretvorbo električne energije
Razred 14	Oprema za snemanje, prenos ali obdelavo podatkov
Razred 15	Stroji, ki niso zajeti drugje
Razred 16	Aparati za fotografranje ali filmanje, optični izdelki
Razred 17	Glasbila

- Razred 18 Tiskarski in pisarniški stroji
- Razred 19 Papir, pisarniške potrebščine, pripomočki za umetnike in pripomočki za poučevanje
- Razred 20 Prodajna in reklamna oprema, oznake
- Razred 21 Igre, igrače, šotori in športne potrebščine
- Razred 22 Orožje, pirotehnični izdelki, oprema za lov ali ribolov ter izdelki za zatiranje škodljivcev
- Razred 23 Napeljave za distribucijo tekočin, sanitarna, grelna, prezračevalna in klimatska oprema, trdna goriva
- Razred 24 Medicinska in laboratorijska oprema
- Razred 25 Zgradbe in gradbeni elementi
- Razred 26 Svetila
- Razred 27 Tobak in kadilski pribor
- Razred 28 Farmacevtski in kozmetični izdelki, toaletni izdelki in priprave
- Razred 29 Priprave in oprema za protipožarno zaščito, zaščito pred nezgodami in reševanje
- Razred 30 Izdelki za nego in oskrbo živali
- Razred 31 Stroji in aparati za pripravo hrane ali pijače, ki niso zajeti drugje
- Razred 99 Razno

Slovenski prevod vseh razredov locarnske klasifikacije je objavljen na spletni strani Urada RS za intelektualno lastnino www.uil-sipo.si.

Septembra 2008 je locarnsko klasifikacijo uporabljalo 51 držav pogodbenic Locarnskega sporazuma (med njimi tudi Slovenija).

PRILOGA III

Članice aktov 1960 in 1999 Haaškega sporazuma o mednarodnem depozitu industrijskih modelov in vzorcev

(september 2008)

Afriška organizacija za intelektualno lastnino

Albanija

Armenija

Belgija

Belize

Benin

Bocvana

Bolgarija

Črna gora

Egipt

Estonija

Evropska skupnost

Francija

Gabon

Gana

Grčija

Gruzija

Hrvaška

Indonezija

Islandija

Italija

Južna Koreja

Kirgizistan

Latvija

Lihtenštajn

Litva

Luksemburg

Madžarska

Mali

Maroko

Moldavija

Monako

Mongolija

Namibija

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija

Nemčija

Nigerija

Nizozemska

Romunija

Senegal

Singapur

Sirija

Slonokoščena obala

Slovenija

Srbija

Surinam

Španija

Švica

Tunizija

Turčija

Ukrajina

Najnovejši podatki so na voljo na spletnem naslovu **www.wipo.int/treaties**.

Priloga IV – Vzorec prijavnega obrazca

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA GOSPODARSTVO

URAD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA INTELAKTUALNO LASTNINO
1000 LJUBLJANA, KOTNIKOVA 6

ZAHTEVA ZA REGISTRACIJO MODELA

1. Naslov za obveščanje:

tel.:
faks:

šifra:

Potrdilo o prejemu prijave
(izpolni urad)

Datum vložitve prijave: _____

Številka prijave: M- _____

Žig urada in podpis:

2. Prijavitelj (priimek, ime in naslov, za pravne osebe firma in sedež):

3. Zastopnik:

Registrska številka:

4. Oblikovalec, če to želi (priimek, ime in naslov):

5. Naziv izdelka:

6. Razvrstitev izdelka po locarnski
klasifikaciji:

7. Podatki o zahtevani prednostni pravici in podlagi zanjo:

8. Dodatna zahteva:

☐ odlog objave modela; mesecev: _____

9. Izjava:

☐ izjava o skupnem predstavniku: _____

10. Priloge:

☐ fotografija(e) ali grafični prikazi(i) za posamezni videz izdelka ali njegov del:

številno ____; v ____ izvodih za prvi izdelek

številno ____; v ____ izvodih za drugi izdelek

številno ____; v ____ izvodih za ... izdelek

☐ primerek izdelka ali njegovega dela; številno ____

☐ potrdilo o plačilu prijave pristojbine

☐ pooblastilo zastopniku

☐ generalno pooblastilo zastopniku je deponirano pri uradu pod št.: _____

☐ potrdilo o razstavi prednostni pravici

☐ podatki o drugih prijaviteljih

☐ podatki o drugih oblikovalcih, če to želijo

☐ prijava je bila predhodno posredovana po faksu ali v elektronski obliki

☐ _____

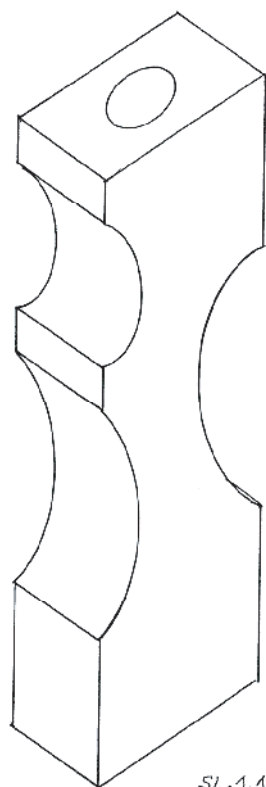
Priimek in ime ter podpis prijavitelja (zastopnika)

fotografija ali
grafični prikaz
videza izdelka

Priloga V – Primer pravilno izpolnjene prijave

REPUBLIKA SLOVENIJA MINISTRSTVO ZA GOSPODARSTVO		URAD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA INTELAKTUALNO LASTNINO 1000 LJUBLJANA, KOTNIKOVA 6	
ZAHTEVA ZA REGISTRACIJO MODELA			
1. Naslov za obveščanje: MIKI d.o.o. Mitja Novak Slovenska 105 1000 Ljubljana tel.: 01 94 4876 faks: _____ šifra: _____		Potrdilo o prejemu prijave (izpolni urad) Datum vložitve prijave: _____ Številka prijave: M- _____ Žig urada in podpis: _____	
2. Prijavitelj (ime in naslov, za pravne osebe firma in sedež): MIKI, d.o.o. Slovenska 105 1000 Ljubljana			
3. Zastopnik: _____		Regstrska številka: _____	
4. Oblikovalec, če to želi (ime in naslov): Pepe Lik Sodna 10 3245 Novo			
5. Naziv izdelka: Svečnik		6. Razvrstitev izdelka po locarnski klasifikaciji: 26-01	
7. Podatki o zahtevani prednostni pravici in podlagi zanjo: _____			
8. Dodatna zahteva: ☐ odlog objave prijave; mesecev: _____			
9. Izjava: ☐ izjava o skupnem predstavniku: _____			
10. Priloge: X fotografija(e) ali grafični prikaz(i) za posamezni videz izdelka ali njegov del: številko _1_; v _3_ izvodih za prvi izdelek številko ____; v ____ izvodih za drugi izdelek številko ____; v ____ izvodih za ... izdelek ☐ primerek izdelka ali njegovega dela; številko ____ X potrdilo o plačilu prijave pristojbine ☐ pooblastilo zastopniku ☐ generalno pooblastilo zastopniku je deponirano pri uradu pod št.: _____ ☐ potrdilo o razstavnih prednostni pravici ☐ podatki o drugih prijaviteljih ☐ podatki o drugih oblikovalcih, če to želijo ☐ prijava je bila predhodno posredovana po faksu ali v elektronski obliki ☐ _____			
		 _____ Primek in ime ter podpis prijavitelja (zastopnika)	
Obrazec SPO M-1			

SL.1.1

Naslov izvirnika:

Looking Good, An Introduction to Industrial Designs for Small and Medium-sized Enterprises, 2003

© 2008 **URSIL** za izdajo v slovenskem jeziku

© 2006 **WIPO** za izdajo v angleškem jeziku

Priredil, izdal in založil:

Urad RS za intelektualno lastnino
Ministrstvo za gospodarstvo
Kotnikova 6, 1000 Ljubljana

Priprava za tisk:

Urad RS za intelektualno lastnino

Naklada

3000 izvodov

Izdaja

Ljubljana, september 2008

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

347.77/.78(035)

PRIVLAČNOST oblike : osnove o modelih za mala in srednja podjetja. - Ljubljana:
Urad RS za intelektualno lastnino, Ministrstvo za gospodarstvo, 2008. - (Intelektu-
alna lastnina za podjetja ; št. 1)

Prevod dela: Looking good

ISBN 961-6083-10-4

228126720

Za več informacij se obrnite na

World Intellectual Property Organization

Naslov: 34, chemin des Colombettes
P. O. Box 18
CH-1211 Geneve 20
Switzerland

Telefon: +41 22 338 91 11

Telefaks: +41 22 733 54 28

E-pošta: wipo.mail@wipo.int

ali na koordinacijsko pisarno WIPO v New Yorku

Naslov: 2, United Nations Plaza
Suite 2525
New York, N. Y. 10017
United States of America

Telefon: +1 212 963 6813

Telefaks: +1 212 963 4801

E-pošta: wipo@un.org

ali na oddelek WIPO za MSP

Naslov: 34, chemin des Colombettes
P. O. Box 18
CH-1211 Geneve 20
Switzerland

Telefaks: +41 22 338 87 60

E-pošta: sme@wipo.int

splet: www.wipo.int/sme

Obiščite spletno stran WIPO na:

<http://www.wipo.int>

in naročajte pri e-knjigarni WIPO na:

<http://www.wipo.int/ebookshop>

Naročila:

Urad RS za intelektualno lastnino

Kotnikova 6

1000 Ljubljana

Telefaks: 620 31 11

E-naslov: info@uil-sipo.si